

Nemzeti Kulturális Alap

Zempléni Múzeum

Közgyűjteményi Kollégiuma

Szerencs

SZAKMAI BESZÁMOLÓ

PÁLYÁZATI AZONOSÍTÓ: 204106/02101 (Régi azonosító: 3506/02107)

A TÉMA KÓDSZÁMA: 3506/189

A PÁLYÁZAT TÉMÁJA: „Egyszer volt, hol nem volt” – Mesélnek a tárgyak (Szerencs és környékének régészeti emlékei) című időszakos kiállítás megvalósítása

TÁMOGATÁSI ÖSSZEG: 1.000.000 Ft

A szerencsi Zempléni Múzeumban az utóbbi 25 esztendőben nem volt jelentős régészeti jellegű kiállítás. A városban élő embereknek tudomása van arról, hogy a település környékén többször is folytak ásatások, de a feltárások eredményével mindezidáig a szerencsiak nem nagyon találkozhattak. Az egyetlen kivételt a 5 évvel ezelőtti „Tárgyak a múltból” című kamara kiállítás jelenti, amely azonban kizárólag a református templom melletti ásatást mutatta be. A kiállítás, amely mindössze néhány hétig volt megtekinthető, a 2011-es „Múzeumok éjszakája” program keretében nyílt. Eredetileg csak azon az egy éjszakán terveztük bemutatni az akkor még restaurálatlan állapotú tárgyakat, de olyan nagy volt az érdeklődés, hogy meg kellett hosszabbítanunk a kiállítás nyitva tartását. Ez a példa is jól bizonyítja, hogy az itt élőket foglalkoztatja, hogy milyen tárgyak kerültek elő az ásatásokból, és már többször felmerült az igény, hogy szeretnék kiállításban megtekinteni e tárgyakat.

A kiállítás tervezésekor a szerencsi iskolákkal és a Szerencsen működő KLIK-kel is felvettük a kapcsolatot. Ők is jelezték, nagy örömmel fogadnának egy ilyen jellegű

kiállítást, a pedagógusok kifejezték azon szándékukat, hogy az iskolás csoportokat elhozzák a kiállításhoz kapcsolódó múzeumpedagógiai és egyéb rendezvényekre.

A kiállítás megvalósításakor is ezt a **két látogatói réteget céloztuk** meg kiállításunk közönségeként: Szerencs és környékének **helyi lakosságát**, valamint az **óvodás, általános iskolás és a középiskolás tanulókat**. Ennek megfelelően alakítottuk ki a kiállítás koncepcióját, és választottuk meg az időpontot, a tanév rendjéhez igazodva. 2015 őszén azonban - kissé váratlanul – a Zempléni Múzeum két európai uniós pályázat lebonyolításába is bekapcsolódott (TÁMOP, TIOP), így az tervekhez képest a régészeti kiállítás megvalósítását kénytelenek voltunk időben hátrébb csúsztatni 2016 tavaszára. Mivel az előzetesen tervezettnél később nyitottuk meg a tárlatot, ezért nyitva tartását viszont meghosszabbítottuk, és a 2016/2017-es tanév nagy részében még látogatható lesz. A kiállításhoz múzeumpedagógiai foglalkozásokat és a programok szervezését még ezen időszakban is folytatjuk.

A kiállítás fő célkitűzése az volt, hogy a látogatók megismerkedhessenek a régészet világával, módszereivel, és hogy bemutassuk számukra Szerencs környékének legfontosabb régészeti lelőhelyeit, és az ott talált legfontosabb, legjellegzetesebb régészeti leleteket.

A megvalósított kiállítás bemutatása

Az „Egyszer volt, hol nem volt” – Mesélnek a tárgyak (Szerencs és környékének régészeti emlékei) című a kiállítás első részében a régészeti kutatások módszertanával ismerkedhetünk meg. Mivel a kiállítás fő célcsoportját az iskolás korúak alkotják, így az ő „nyelvükre lefordítva”, egyszerűen, érthetően megfogalmazva nyújtunk ismereteket e témáról. A tablók grafikai tervezésében is az játszotta a fő szerepet, hogy gyermekek számára vonzó legyen a látvány, és könnyen feldolgozhatóak legyenek az ismeretek. A terem négy falán tematikus rendben elhelyezett, nagy méretű nyomtatott tablókat helyeztünk el, melyeken egy rajzolt kislány és egy kisfiú narrátorként közvetíti az információkat. Az interaktivitás érdekében a mind az egyéni, mind a csoportos látogatók különböző feladatokat oldhatnak meg. A foglalkozásokat munkafüzet segíti.

A kiállításrész legnépszerűbb eleme az a régészeti láda, amellyel egy ásatási helyszínt szimulálunk. Ez fontos a múzeumpedagógiai foglalkozások szempontjából is, de azon gyermekek is szívesen vettek részt a „kincskeresésben”, akik egyénileg vagy családdal látogatták meg a múzeumot. (Még egyfajta „gyermekmegőrzőként” is kiválóan funkcionált, mert amíg a szülők végignézték a kiállításokat, a kisebbek örömmel játszottak itt, a régi tárgyak keresve.)

A kiállítás második tematikus egysége Szerencs és környékének régészeti emlékeit mutatja be.

A tárlat ezen része időrendben végigköveti az egyes régészeti korszakokat, megmutatja, hogy milyen gazdag az a leletanyag, amely a térségünkhöz kötődik.

Az iskolás korúak számára úgy tettük könnyebbé ezen rész befogadását, hogy rendhagyó módon az egyes korszakokat nem egy általános ismertető szöveg, hanem egy fiktív történet, egy mese és egy ezt illusztráló rajz mutatja be. Ezáltal a tárgyak kontextusba kerültek. A régészeti lelet nem csupán a múzeumi tárlóban található régiség, hanem a tárgyak megelevenednek, használatuk értelmezhetővé, felfedezésük izgalmassá válik a gyermekek számára is.

1. Mit hordtak fejkön a hajadon leányok?

2. Milyen női ékszerek, viseleti tárgyak kerültek elő Szerencs-Református templom lelőhelyről?

3. Mi maradt ránk az akkoriban nagy értéknek számító könyvből?

4. Hogyan változtak a temetkezések a kereszténység elterjedésével?

5. Mi az osszárium?

A szerencsi leány imója

A nevezetes Bogát-Radvány nemzetséghez tartozó Anna vagyok. Fejemen fátyol, melyet szolgálóm aranyozott bronzöklével rögzített. Édesanyóm erre tette fel a pártánát. Bársonyból varrott, bronzrugókból hajtott, nagy szirma virágokkal díszített fejémetet bőséggel kigyangyózték. Addig viselhetem, míg férjhez nem megyek. Ujjamon egyszerű pántgyűrű feszül, bronzból. Puha bőrövenem a szűcs gazdagon díszítette négyzögletesedő, virág alakú veretekkel, melyek az ötvös keze munkáját dicsérik.

A templomba jöttünk - amit a családi legendárium szerint őseim alapítottak - hogy fohászkodjunk Istenhez, sikerüljön édesapám terve. Papjainkat sok arannyal támogató, hogy építtessenek középre egy magas tornyot, melynek belső terében keresztelhetem lesz, fátot pántgyűrűvel díszítették. Padomban ülén előveszem Bibliámat, ami drága, Pith és becses darab. Pergamen lapjait, melyeket pár napos bárányok bőréből készítettek, kézzel írott latin nyelvű sorok töltik meg. A lapokat két, bőrrel bevont fatábla közé kötötték be, melyek elejét díszes bronz sarokveretekkel díszítették. Búszke vagyok arra, hogy tudok olvasni. A déván tanított meg rá, akit édesapám fogadott mellém. Egyetlen utáda vagyok szüeimnek, abban az oktatásban, amit fiúgyermekük kapott volna, én nem részesülhettem, de mindent megtanítottak nekem, amit egy leányok illendő tudni. Tudak szépen énekelni, táncolni, ismerem a háztartás vezetésének fortélyait, a betegségek, nyavalyák gyógymódjait, és gyönyörű hímzéseket is készítek lánypajtásaimmal.

Titkon azért is mondom egy imát, hogy a párta a deák kedvéért kerüljön le fejemről, anélkül, hogy jó szüeim kitagadnának a frigy miatt.

A kiállítást megnyitása óta 1720 fő tekintette meg, nagy sikert aratott a Múzeumok éjszakája programon belül is, amikor rendhagyó tárlatvezetéssel tekinthették meg a látogatók. Múzeumpedagógiai foglalkozásokat tartottunk a szerencsi általános iskolák és a középiskolai kollégium csoportjai számára.

Időpont	Iskola	Évfolyam	A diákok létszáma (fő)
2016. május 18. 10.00	Szerencsi Rákóczi Zsigmond Református Két Tanítási Nyelvű Általános Iskola és Művészeti Alapiskola, Szerencs	5. o	23
2016. május 20. 10.30	Bekecsi II. Rákóczi Ferenc Informatikai és Matematikai Általános Iskola Bekecs	6.o	19
2016. június 1. 09.00	Koroknay Dániel Tehetséggondozó Általános Iskola Mád	5-6.o.	33
2016. június 2. 10.00	Rátkai Német Nemzetiségi, Kéttannyelvű Általános Iskola Rátka	5-6 o.	18
2016. június 2. 15.30.	Szerencsi Középiskolai Kollégium, Szerencs	9-12 o.	49
2016. június 3. 09.00	Bolyai János Katolikus Általános Iskola, Szerencs	5. o.	24

A kiállítás megtekintése és a hozzá kötődő foglalkozások fontos helyet kap a Zempléni Múzeum nyári táborának programjában is. 2016 őszén 4 előadást tartunk a megye régészeinek közreműködésével. Ugyancsak ebben az időszakban a szerencsi járás minden iskolájából szervezeten utaztatunk csoportokat a múzeumba, ahol részt vehetnek a kiállítással kapcsolatos foglalkozásokon.

A kiállításához kötődő múzeumpedagógiai foglalkozások terve:

I. Hogyan dolgozik a régész?

1. TERVEZÉS, ELŐKÉSZÍTÉS

a. JÁTÉK: HONNAN TUDJUK, HOL KELL ÁSNI? HONNAN TUDJUK, HOGY ITT ÁSNI KELL?

1. *Vizsgáld meg a légi felvételeket: keress legalább 3 különféle régészeti jelenségre utaló nyomot! Melyik pozitív, melyik negatív jel? (7xA4 színes kép laminálva)*
2. *Tudós Tamás elkísérte régész édesapját egy terepbejárásra, ám nagy lelkesedésében mindent összeszedett, amit a földön talált. Segíts Tódornak és apukájának kiválogatni a régészeti korú tárgyakat! (kosár + selejt kerámiatöredékek és modern tárgyak, pl. műanyag kupakok, radír, stb.)*

2. ELŐZETES KUTATÁSOK

a. JÁTÉK: HONNAN TUDJUK, HOL KELL ÁSNI? HONNAN TUDJUK, HOGY ITT ÁSNI KELL? (ld. az előző pontot):

b. JÁTÉK: FIGYELD MEG A KÜLÖNBÖZŐ FOLTOKAT A LEHUMUSZOLT FELSZÍNEEN!

1. *Milyen régészeti objektumokat ismersz fel (oszlophelyek, árkok, gödrök, sírok, stb.)? (a tabló bal oldalán 4xA4 színes kép laminálva)*
2. *Az emberi bolygatáson, beásáson kívül milyen okai lehetnek a talaj elszíneződésének?*

3. JÁTÉK: KIK DOLGOZNAK AZ ÁSATÁSON?

- a. *Hányféle szakember dolgozhat egy régészeti feltáráson? Nevezd meg, ki kicsoda, és hogy miért van rájuk szükség!*
- b. *Készítsd fel a csapatodat a terepi munkára: állítsd össze a felszerelésüket! Egy eszköz több szakemberhez is tartozhat.*
- c. *Olvasd el a következő tablót, hogy megtudd, jól választottál-e!*

4. FELTÁRÁS

a. JÁTÉK: TÁRD FEL, MAJD DOKUMENTÁLT A SÍRT! (a 4-5. állomás között, a terem közepén elhelyezett „homokozó” körül – deszkából ácsolt, belső emelvényvel ellátott láda + „Samu” – méretek a bábu nagyságától függenek; homok – vagy bábu helyett életnagyságú fotó)

1. *Válaszd ki a megfelelő eszközöket, majd kezd el a sír feltárását! (5 db életlen vakolókanál/brades, 5 db közepes méretű ecset)*
2. *Rögzítsd megfigyeléseidet az ásatási naplóban/leíró lapon! (fénymásolt stratlap, tollak)*
 1. *Figyeld meg, milyen testhelyzetben fekszik a halott!*
 2. *Tájélozd segítségével határozd meg a fektetés irányát! (tájélo)*
 3. *Készíts vázlatrajzot a sírról! Mérd meg a sírgödör hosszát, szélességét és mélységét! (mérőszalag)*
 4. *Figyeld meg, milyen mellékleteket helyeztek az elhunyt mellé a sírba! Melyik tárgynak milyen szerepe lehetett? (veretmásolatok, 1-2 kerámiaedény – vagy ezek laminált fotói)*

5. *Az antropológiai kisokos segítségével határozd meg az elhunyt nemét, becsüld meg az életkorát!* (Kövári Ivett könyvéből fénymásolt, laminált oldalak)
6. *Készíts a mobiloddal képet a feltárt sírról!* (északnyíl, tájoló, méterrúd, fotóstábla krétával vagy filccel)

b. **JÁTÉK: TÁRD FEL, MAJD DOKUMENTÁLT A SÍRT!** (ld. az előző pontot)

5. BEMUTATÁS

a. **JÁTÉK: RESTAURÁLÁS** (10 db laminált, A4-es tárgyfotó 6 részre vágva, némelyikből 1 részlet hiányzik, A4-es üres fénymásolópapírok)

1. *Keress meg és illeszd egymáshoz az összeillő töredékeket!*
2. *Ha valamelyik tárgy hiányos, egészítsd ki a formáját!* (ceruzák)

II. **Hallgass meg egy mesét, és töltsd ki a feladatlapot!** (Itt a kiállításához készült mesék közül egyet felolvass a foglalkozást tartó múzeumpedagógus, majd közösen a gyerekek megválaszolják a munkafüzet kérdéseit.)

A kiállítás a vendégkönyvi bejegyzések, a pedagógusok és látogatók szóbeli jelzései alapján sikeresnek mondható.

A szerencsi Zempléni Múzeum ezúton is köszöni a Nemzeti Kulturális Alap Közgyűjtemények Kollégiumának 1.000.000. Ft-os támogatását.

Fazekasné Majoros Judit

igazgató